

POLICY BRIEF

Monipuolisuus lautasella on monipuolisuutta pellolla

Kestävämpi ja tasapuolisempi ruokajärjestelmä tehdään koko ketjun yhteistyöllä

Ruokajärjestelmän yksipuolistuminen uhkaa ihmiskunnan sopeutumista tulevaisuuden muutoksiin. Yksipuolisuus heikentää suomalaista huoltovarmuutta ja elinkeinoja, ja se on uhka terveydelle sekä ympäristölle. Monipuolinen ja oikeudenmukainen ruokajärjestelmä tukee resilienssiä, se on kestävä ja avaa uusia mahdollisuuksia niin kuluttajille kuin yritystoiminnallekin.

Koko ruokajärjestelmän monipuolisuuden merkitys on tunnistettava ja huomioitava vahvemmin tulevaisuuden politiikkatoimenpiteitä suunniteltaessa. Suomalaista proteiinijärjestelmää kehittävän ScenoProt-hankkeen tutkijat nostavat esiin keinoja muutoksen toteuttamiseksi. Parempi valkuaisomavaraisuus perustuu myös ruokajärjestelmän monipuolisuuteen.

POLITIIKKASUOSITUKSET

Poliittisilla toimilla voidaan vauhdittaa proteiinirikkaiden viljelykasvien valikoiman ja ruokajärjestelmän markkinakanavien monipuolistumista. Näin vastataan suomalaisen yhteiskunnan kiinnostukseen sekä tuetaan luonnon hyvinvointia mm. lisäämällä biodiversiteettiä.

- Luodaan strategia monipuolisuutta tukevasta kasvinjalostuksesta.
- Uudistetaan maatalouden tukipolitiikkaa niin, että se kannustaa aidosti viljelykierron hyödyntämiseen ja rohkaisee kokeilemaan uusia viljelykasveja.

- Parannetaan viljelijöiden osaamista ja kehitetään viljelytekniikoita.
- Kehitetään oikeudenmukaisuutta läpi koko ruokajärjestelmän siten, että kaikkien toimijoiden hyödynsaanti tasapuolistuu.
- Tarjotaan matalan kynnyksen tukea pienten elintarvikealan yritysten tutkimustarpeisiin, tuotekehitykseen ja markkinointiin.
- Tuetaan kuluttajan mahdollisuuksia hankkia ruokaa erilaisilta markkinapaikoilta esimerkiksi digitalisaation avulla.
- Tuetaan maaseudun ja kaupungin välisten ruuan tuotanto- ja kulutusyhteisöjen muodostumista ja monimuotoistumista.
- Vahvistetaan ruokajärjestelmän tutkimusta kehittämällä innovaatioita edistävää rahoitusrakennetta ja takaamalla riittävä rahoitus.

RUOKAJÄRJESTELMÄN MONIMUOTOISUUS EDISTÄÄ RESURSSIEN TASAPUOLISEMPAA JAKAUTUMISTA GLOBAALISTI.

Agenda 2030, YK:n kestävä kehityksen tavoitteet

Monipuolinen ruokajärjestelmä on keskeinen osa kansallista hyvinvointia ja kansanterveyttä

Tällä hetkellä 75 prosenttia ravinnosta saatavasta energiasta on peräisin vain kahdestatoista kasvilajista ja viidestä eläinlajista. Monipuolisuus ruokakulttuurissa, markkinoissa ja elintarvikkeissa näkyisi monipuolisuutena myös pelloilla, parempana biodiversiteettinä, ilmastoresilienssinä ja se tukisi laajemmin kestäväää kehitystä.

Ruoka- ja energiaturva liittyvät yhteen. Yksipuolinen viljely vaatii fossiililla polttoaineilla tuotettuja väkilannoitteita sekä torjunta-aineita. Sen sijaan palkokasvit sitovat ilmakehän typpeä ja siten vähentävät väkilannoitteiden tarvetta. Syväjuuriset kasvit, kuten härkäpapu ja hamppu, toimivat myös hiilen sitojina ja parantavat maaperän laatua.

Maatalouden kannattavuuskriisi on johtanut yksipuoliseen tuotannon tehostamiseen, josta saatava taloudellinen hyöty ei kuitenkaan ole kohdistunut viljelijöille. Tämä on myös

uhka maatilayrittäjyyden houkuttelevuudelle: maataloudenharjoittajien keski-ikä kasvaa Suomessa ja Euroopassa – nuorta voimaa ja rohkeutta kokeilla tarvitaan pikaisesti.

Ruokajärjestelmän monipuolisuutta ei voida lisätä vain yhdessä osassa järjestelmää, vaan muutos edellyttää asenteiden, toimintamallien ja rakenteiden mittavaa muutosta. Muutokset voivat kummata ohjauksesta, kulttuurista, markkinoista tai teknologiasta.

Monipuolinen ruokajärjestelmä vastaa kuluttajien moniarvoiseen kysyntään. Alkutuotanto on innovatiivista ja viljelylajikkeiden kirjo laaja, elintarvikkeita jalostavat yritykset luovat uusia tuotteita myös vientiin ja ruokakauppaa käydään erilaisilla alustoilla ja uudentlaisilla markkinapaikoilla.

- Kuluttajien tarpeisiin vastaava monipuolinen viljely vahvistaa biodiversiteettiä ja avaa uusia mahdollisuuksia alkutuotannolle.
- Palkokasvien viljely sitoo ilmakehän typpeä, ja siten vähentää väkilannoitteiden tarvetta. Syväjuuriset kasvit toimivat myös hiilen sitojina ja parantavat maaperän laatua.

- Uusille suomalaisille tuotteille on kasvumahdollisuuksia kotimaassa ja laajaa vientipotentiaalia.

JALOSTAVA TEOLLISUUS

Innovatiivinen alkutuotanto ja tuotteiden jalostus vastaavat moniarvoiseen kysyntään.

MAATALOUS

KOTITALOUDET JA KAUPPA-PAIKAT

- Monipuolinen ruokajärjestelmä on resilientti, se pystyy sopeutumaan yllättäviin tuotantoympäristön muutoksiin.
- Biodiversiteetti vahvistuu ja luonnonvaroja säästyy. Monipuolisuus ja kierrätys turvaavat kestävään kehityksen.

- Monipuolisella ja moniarvoisella kysynnällä autamme tarjontaketjujen ja ruokapalvelujen kehittymistä.
- Ruokakorimme monipuolistuu ja arvostamme sesonkeja, vaihtelua, vastuullisuutta ja tasapainoista hyvinvointia.

5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO

7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA

8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

RUOKAJÄRJESTELMÄSSÄ PUHDAS VESI JA PUHDAS ENERGIA OVAT MONIARVOISTEN INNOVAATIOIDEN LÄHDE.

Agenda 2030, YK:n kestävään kehityksen tavoitteet

Ruoan terveellisyys, ruokaketjun vastuullisuus ja ruokakulttuurit kiinnostavat kuluttajia

Kuluttajat haluavat toteuttaa arvojaan hankkiessaan ruokaa.

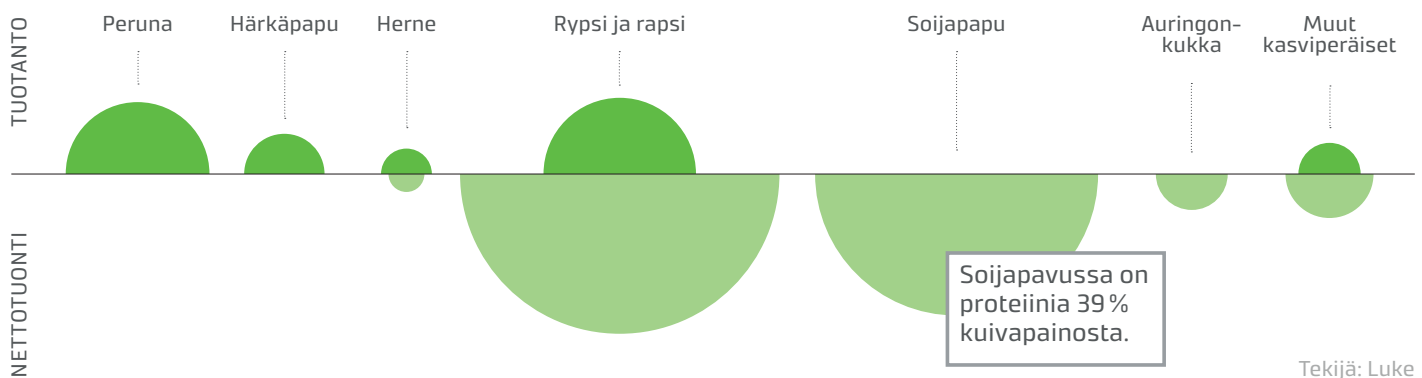
Tarjonnan olisi vastattava moniarvoiseen kysyntään, joka avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

ScenoProtin kuluttajatutkimusten mukaan valtaosa sekasyöjistä kokeilee mielellään kasvisvaihtoehtoja, jos niitä on helposti saatavilla omasta ruokakaupasta. Neljännes kuluttajista etsii aktiivisesti tietoa uusista tuotteista saadakseen niitä ruokapöytänsä.

Suomen uusien proteiinituotteiden markkinat ovat vielä heikosti kehittyneet verrattuna mm. Saksan ja Alankomaiden markkinoihin. Suomalaisille tuotteille on kasvumahdollisuuksia kotimaassa ja laajaa vientipotentiaalia.

Suomen kasviperäisen proteiinin omavaraisuusaste on alin rypsin, rapsin ja soijapavun osalta.

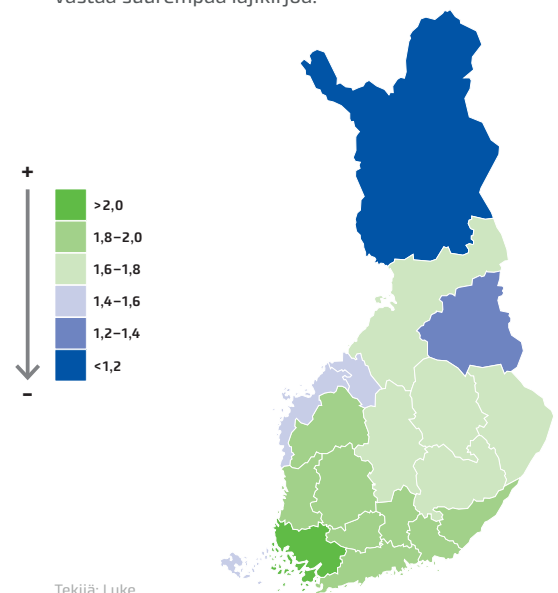
Kasviperäisten tuotteiden (pois lukien vilja ja nurmi) raakaproteiinin tuotanto ja nettotuonti (tuonti-vienti).

Viljelyn monipuolistaminen erikoiskasviviljelyä lisäämällä vaatii muutoksia koko ruokajärjestelmässä. Kotimaisella kasvinjalostuksella tulisi olla voimavaroja myös tällä hetkellä vähemmän viljeltyjen kasvilajien jalostamiseen. Uusien viljely-, varastointi- ja prosessointiteknologioiden kehittämisessä tulisi huomioida uusien raaka-aineiden tarpeet.

Tulevaisuudessa monipuolisuutta edistävien erikoiskasvien viljelyala voitaisiin lähes kaksinkertaistaa Suomessa. Kasvintuotannon monipuolistamisella pystymme vastaamaan kotitalouksien kasvavaan kasviproteiinin kysyntään. On välttämätöntä, että yhteistyö ruokajärjestelmässä saadaan toimimaan ja alan tutkimukseen panostetaan.

Peltojen viljelykasvien lajikirjo maakunnittain 2012–2016. Lajikirjo Shannon-indeksin mukaan, jossa isompi numero vastaa suurempaa lajikirjoa.

MONIPUOLINEN RUOKAJÄRJESTELMÄ JA KESTÄVÄ RESURSSIEN KÄYTTÖ OVAT OSA VASTUULLISTA KULUTTAMISTA.

Agenda 2030, YK:n kestävä kehityksen tavoitteet

RUOKAJÄRJESTELMÄN MONIPUOLISUUS ON VAHVASTI ESILLÄ EUROOPPALAISISSA POLITIIKOISSA

- Pariisin sopimus – älykkäästi toteutettu monipuolista-
minen avaa mahdollisuuksia maankäytön optimoinnille
ja vähentää ilmastopäästöjä.
- Agenda 2030 – ruokajärjestelmän monipuolisuus ja
monimuotoisuus liittyy kaikkiin kestävän kehityksen
tavoitteisiin.
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvos-
tolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja aluei-
den komitealle – Ruoan ja maanviljelyn tulevaisuuden
turvaamiseksi maatalousyhteisö tarvitsee uutta verta
muuttamaan alan dynaamisemmaksi ja avoimeksi käyn-
nissä oleville teknologisille muutoksille.
- Food 2030 – ruoka- ja ravitsemusturvan päämäärät:
kestävät ja terveelliset ruokavaliot, älykkäät ja ympä-
ristöllisesti kestävät ruokajärjestelmät, kiertotalous
ja resurssitehokkuus ruokajärjestelmissä, yhteisöjen
innovointi ja osallisuus
- The Protein Challenge 2040 – urauurtava globaali koa-
litio yhdistää eläinten, kasvien sekä uusien proteiinin-
lähteiden tuottajia sekä maailmanlaajuisia ympäristö- ja
terveysjärjestöjä. Yhteistyön kautta aloja johdetaan
viemään proteiinin tuotantoa ja kulutusta kestävä-
mpään suuntaan.

ILMAN, VEDEN JA MAAN KESTÄVÄ, MONI-
ARVOINEN HALLINTA ON OIKEUDENMU-
KAISEN RUOKATURVAN PERUSTA.

Agenda 2030, YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

TÄMÄ VOIDAAN TEHDÄ VAIN YHDESSÄ.

Agenda 2030, YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

Luonnonvarakeskuksen koordinoimassa ScenoProt-hankkeessa tavoittelemme nykyistä monipuolisempaa ja kotimaisempaa proteiinijärjestelmää. Hanketta rahoittaa Suomen Akatemian yhteydessä toimiva Strategisen tutkimuksen neuvosto.

luke.fi/scenoprot
Twitter @scenoprot

Kirjoittajat

ANNE PIHLANTO, johtava tutkija, Luke
SIRPA KURPPA, tutkimusprofessori, Luke
MARJO KESKITALO, erikoistutkija, Luke
SUSANNA ROKKA, erikoistutkija, Luke
TITTA TAPIOLA, johtava asiantuntija, Luke

© Luonnonvarakeskus 2018

ISSN 2343-4252

ISBN 978-952-326-586-8 (ONLINE)

ISBN 978-952-326-585-1 (PRINT)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-586-8>